

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ομιλία της Γενικής Διευθύντριας του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού

κ. Αίγλης Παντελάκη

στη Δοξολογία του Δήμου Λακατάμειας

για την Εθνική Επέτειο της 28^{ης} Οκτωβρίου 1940

Κυριακή, 26 Οκτωβρίου 2014

Ιερός Ναός Αγίου Παντελεήμονα Λακατάμειας

Στο έργο του «Αυτοπροσωπογραφία σε λόγο προφορικό», ο νομπελίστας ποιητής Οδυσσέας Ελύτης, εξομολογείται:

«Η Αλβανία, για τη σωματική μου υπόσταση ήταν μια περιπέτεια αβάσταχτη, αλλά για την ψυχική μου όμως ιστορία, μια τομή βαθιά. (...) έγινε αιτία ο πόλεμος να συνειδητοποιήσω τι είναι ο αγώνας, ο ομαδικός πλέον και όχι ο προσωπικός. Θέλω να πω τι σημαίνει να μάχεσαι ενταγμένος σε μια ομάδα, που έχει ορισμένα ιδανικά, και να μάχεσαι κι εσύ γι' αυτά.»

Μέσα από τις λέξεις αυτές, ο ποιητής αποτυπώνει τη βαθιά τομή που χάραξε το έπος της Αλβανίας σε ολόκληρο τον Ελληνισμό, μια τομή που έγινε η αιτία για τον ίδιο αλλά και για τους περισσότερους Έλληνες να κατανοήσουν το νόημα της συλλογικής δράσης, του κοινού αγώνα για αξίες και ιδανικά.

Κυρίες και Κύριοι,

Την 27^η Οκτωβρίου 1940 ο Ιταλός πρόεδρος στην Ελλάδα Εμανουέλε Γκράτσι παραθέτει μεγάλη δεξίωση στην ιταλική πρεσβεία, επιδιώκοντας έτσι να διαβεβαιώσει την ηγεσία της Ελλάδας για τις άριστες διαθέσεις του ιταλού δικτάτορα Μπενίτο Μουσολίνι. Την ίδια ώρα, στα γραφεία της Ιταλικής πρεσβείας αποστέλλεται και αποκρυπτογραφείται τμηματικά το τελεσίγραφο της Ιταλίας προς την ελληνική κυβέρνηση.

Το τηλεσίγραφο αυτό σπεύδει να επιδώσει ο ιταλός πρέσβης στον Έλληνα πρωθυπουργό Ιωάννη Μεταξά, στις πρωινές ώρες της 28^{ης} Οκτωβρίου.

Η άρνηση του Ιωάννη Μεταξά και το κατηγορηματικό ΟΧΙ που αντέταξε στην ισχυρή συμμαχία των χωρών του Άξονα, ο οποίος είχε ήδη σημειώσει σημαντικές επιτυχίες στα πεδία των μαχών στην Ευρώπη και τη Β. Αφρική, αποτελούσε την απερίφραστη άρνηση ενός ολόκληρου λαού ενάντια στην υποταγή και την υποδούλωση. Την ίδια στιγμή, έμελλε να συντελέσει στην πιο έντονη αφύπνιση του ηρωισμού των Ελλήνων, ενός ηρωισμού που θα συγκλόνιζε όχι μόνο τους Συμμάχους αλλά και τους εχθρούς.

Δυο ώρες μετά την επίδοση του τηλεγραφήματος, οι ιταλικές ένοπλες δυνάμεις, οι οποίες είχαν ήδη αναπτύξει σχηματισμούς επίθεσης, βάλλουν εναντίον των ελληνικών θέσεων. Τρακόσια πυροβόλα ρίχνουν 100,000 βλήματα από τις πρώτες κιόλας ώρες. Η ιταλική αεροπορία συμπληρώνει τον καταιγισμό με εναέριους βομβαρδισμούς. Ο ελληνοϊταλικός πόλεμος ξεσπά και η 28^η Οκτωβρίου γίνεται η απαρχή για μία από τις πιο ένδοξες σελίδες της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας.

Στους πέντε μήνες που ακολούθησαν, από το Νοέμβριο του 1940 έως και το Μάρτιο του 1941 ο ελληνικός στρατός μάχεται με όλες του τις δυνάμεις ενάντια στις δυνάμεις του Άξονα, διδάσκοντας για μία ακόμη φορά, ολόκληρη την ανθρωπότητα που παρακολουθεί συγκλονισμένη την αντίσταση των Ελλήνων, πώς πολεμούν οι ήρωες. Δίπλα στον ελληνικό στρατό, στις «Ελλάδας τα παιδιά», συμπαραστέκεται ολόκληρος ο ελληνικός λαός. Γυναίκες και αμούστακα παιδιά δίνουν τη δική τους μάχη κοντά στον Έλληνα φαντάρο. Χαρακτηριστικός είναι ο χιλιοτραγουδημένος ύμνος στις γυναίκες της Ηπείρου από τη μούσα της Λευτεριάς, Σοφία Βέμπο: «Γυναίκες Ηπειρώτισσες, φαντάσματα της φύσης, εχθρέ γιατί δεν ρώτησες ποιον πας να πολεμήσεις;».

Η αγάπη του Έλληνα για την Πατρίδα και την Ελευθερία δεν έχει όρια, ούτε τίθεται κάτω από όρους και προϋποθέσεις. Είναι μια αγάπη αστείρευτη και ισχυρή που όμοιά της σπάνια κανείς μπορεί να απαντήσει. Αυτή την αγάπη εκδηλώνουν οι Έλληνες καθόλη την περίοδο που δίνουν την άνιση μάχη ενάντια σε όσους επιβουλεύονται την εθνική κυριαρχία της χώρας τους. Μέσα σε συνθήκες πρωτόγνωρες, μέσα στο κρύο και τη βροχή, με μόνη συντροφιά τους *«το αργό και το βαρύ των κανονιών, το ξερό και το γρήγορο των πολυβόλων»* οι Έλληνες φαντάροι στέκονται αγέρωχοι και δεν υποχωρούν στην υπεροπλία του ιταλού εισβολέα. Με πίστη στο Θεό και με τολμηρές αντεπιθέσεις επιτυγχάνουν όχι μόνο να αποκρούσουν την ιταλική επίθεση αλλά να πατήσουν ξανά τη γη του βασιλιά Πύρρου, και να ελευθερώσουν τα ελληνικά χωριά της Βόρειας Ηπείρου, την Κορυτσά, το Αργυρόκαστρο, τους Άγιους Σαράντα.

Διαβάζουμε από το προσωπικό ημερολόγιο του επίστρατου μαχητή Δημήτριου Μαστέλου από το Ξυλόκαστρο Κορινθίας:

«30 Νοεμβρίου 1940, ώρα 8 το πρωί! Αριστερά μας, ψηλά στο ύψωμα ήταν το 12ο Σύνταγμα Πατρών και δεξιά μας προς Κακκαβιά το 39ο Σύνταγμα Μεσολογγίου. Οκτώ η ώρα ακριβώς ακούστηκε η βροντερή φωνή του λοχαγού: «Έφ' όπλου λόγχη!» και ταυτόχρονα είχε δοθεί η ίδια εντολή σε όλη τη γραμμή από Κορυφής έως Κακκαβιάς, από το στρατηγείο. Την ίδια στιγμή οι σαλπικτές έδιναν με τις σάλπιγγες το σύνθημα «προχωρείτε-προχωρείτε». Ανατρίχιασα.

Ανάμικτα συναισθήματα κυριαρχούσαν μέσα μου.Ενθουσιασμός, συγκίνηση κι αυτό το δυνατό αίσθημα ότι υπερασπιζόμουν αυτή την στιγμή ό,τι ιερότερο είχα, την τιμή και το δίκαιο της πατρίδος μου. Όλα αυτά με γέμισαν έναν αυθορμητισμό, πού πιστεύω ότι όλοι μας έτσι σκεπτόμαστε: να ριχτούμε στην μάχη και να νικήσουμε με κάθε τρόπο τον εχθρό!.

Οι αλαλαγμοί μας έφθαναν στον ουρανό. Κι έτσι μ' αυτό το σύνθημα ξεκινήσαμε αλαλάζοντες συνθήματα ενθουσιώδη όπως: « Αέρα- Αέρα! Στην θάλασσα τους Ιταλούς! Ζήτω η Ελλάς! Ζήτω η Βόρειος Ηπειρος!», και προχωρούσαμε προς κατάληψη του χωριού.»

Το ξέσπασμα του πολέμου στο ελληνοαλβανικό μέτωπο βρίσκει την Κύπρο σε καθεστώς αποικίας του βρετανικού στέμματος. Η κήρυξη του πολέμου από τη Μεγάλη Βρετανία εναντίον της Γερμανίας στις 3 Σεπτεμβρίου 1939 σήμαινε, στην πραγματικότητα, και την άμεση εμπλοκή της Κύπρου. Το νεοσυσταθέν «Κυπριακό Σύνταγμα», που ανήκει στο Βρετανικό στρατό, αποτελείται από λόχους σκαπανέων, ημιονηγούς, μονάδα τεχνικού μηχανικού, ενώ από τα τέλη του 1940 έως και τις αρχές του 1942 το Κυπριακό Σύνταγμα υποστηρίζεται και από ένα τάγμα πεζικού. Οι Κύπριοι κατατάσσονται εθελοντές στο βρετανικό στρατό και διακρίνονται στα πεδία των μαχών: στην εκκένωση της Δουγκέρκης, στη μάχη του Κερέν, στην Αββυσσυνία, στις φονικές μάχες του Κασίνο, στην Ιταλία. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο μεγαλύτερος αριθμός Κυπρίων εθελοντών καταγράφεται όταν ξεσπά η ιταλική επίθεση ενάντια στην Ελλάδα,

γεγονός που αντανakλά τον ενθουσιασμό που προκάλεσε στην Κύπρο η ελληνική αντίσταση και το «ΟΧΙ» στην ιταλική επίθεση.

Οι Κύπριοι σε όλα τα μέτωπα που κλήθηκαν να πολεμήσουν, χωρίς δισταγμό και χωρίς δεύτερη σκέψη, δίδουν ό,τι πιο πολύτιμο διαθέτουν, την ίδια τους τη ζωή, θυσία στο υπέρτατο ιδανικό της ελευθερίας, την οποία οι ίδιοι τόσο πολύ αγάπησαν και για τόσους πολλούς αιώνες στερήθηκαν.

Κυρίες και Κύριοι,

Η επέτειος της 28^{ης} Οκτωβρίου αποτελεί για τον απανταχού ελληνισμό, μέρα περηφάνιας και συνάμα μέρα οφειλομένης τιμής, σε όλους όσοι όρθωσαν το ανάστημά τους, απέναντι στις δυνάμεις της βίας και του φασισμού.

Αποτελεί μέρα μνήμης για όλους όσοι αρνήθηκαν να υποταχθούν είτε με τη σιωπή και την ανοχή τους είτε με την προσχώρησή τους στις δυνάμεις του Άξονα, τις δυνάμεις που είχαν καθηλώσει ολόκληρη σχεδόν την Ευρώπη.

Είναι, την ίδια στιγμή, μέρα μνήμης της θυσίας, όλων όσων με την στάση τους εναντιώθηκαν στις δυνάμεις του φασισμού κατά την περίοδο της Γερμανικής κατοχής, την σκοτεινή και εφιαλτική εκείνη περίοδο των τρεισήμισι χρόνων, στην οποία οι κατοχικές δυνάμεις εξευτέλισαν κάθε ίχνος σεβασμού προς την ανθρώπινη υπόσταση και αξιοπρέπεια.

Ας σημειωθεί ότι ένα μήνα πριν την εκδήλωση της Γερμανικής επίθεσης ενάντια στην Ελλάδα ο Γ. Βλάχος είχε δημοσιεύσει στην πρώτη σελίδα της εφημερίδας «Καθημερινή» (8/3/1941) τη μακροσκελή ανοικτή επιστολή του προς τον Χίτλερ, εκφράζοντας το θάρρος, την πίστη και την απόφαση του ελληνικού λαού για θυσίες. Το άρθρο αυτό προκάλεσε μεγάλη εντύπωση και κυκλοφόρησε σε περισσότερα από 500,000 αντίτυπα. Μεταφρασμένο, δημοσιεύτηκε σε ξένες εφημερίδες της εποχής ως ιστορικό κείμενο της ελληνικής δημοσιογραφίας.

Αυτή την ετοιμότητα για θυσίες θα αποδείξουν οι Έλληνες, μπροστά στο ξέσπασμα της γερμανικής επίθεσης. Την ηρωική αντίσταση των οχυρών στο Σιδηρόκαστρο και την τετραήμερη μάχη στη στενωπό του Ρούπελ από τις 6 έως τις 9 Απριλίου του 1941, θα ακολουθήσει η επική Μάχη της Κρήτης, ενώ η περίοδος της Κατοχής θα αποτελέσει την απαρχή για ένα νέο αγώνα ελευθερίας.

Η σπουδαιότητα και η αξία της αντίστασης των Ελλήνων, πρώτα ενάντια στους Ιταλούς και, στη συνέχεια, ενάντια στις επίλεκτες δυνάμεις του Αδόλφου Χίτλερ, έχει ήδη καταδειχθεί από τους ιστορικούς ερευνητές και μελετητές. Αναμφίβολα, οι δικές μας λέξεις αποδεικνύονται φτωχές να αποδώσουν αυτό το μεγαλείο.

Ο Πρόεδρος των ΗΠΑ, Φραγκλίνος Ρούσβελτ, αναφερόμενος στους Έλληνες σημειώνει:

«Την 28η Οκτωβρίου 1940, στην Ελλάδα δόθηκε μια προθεσμία τριών ωρών για να αποφασίσει σχετικά με τον πόλεμο ή την ειρήνη, αλλά ακόμα κι αν δίνονταν τρεις ημέρες ή τρεις εβδομάδες ή τρία έτη, η απάντηση θα ήταν η ίδια. Οι Έλληνες δίδαξαν την αξιοπρέπεια στο πέρασμα των αιώνων. Όταν όλος ο κόσμος έχασε την ελπίδα του, οι Έλληνες τόλμησαν να αμφισβητήσουν το αήτητο του γερμανικού τέρατος, υψώνοντας απέναντί του το υπερήφανο πνεύμα της Ελευθερίας.»

Ο στρατηγός του Σοβιετικού στρατού Ζούκωφ, στη δική του αποτίμηση θα αναγνωρίσει τη σπουδαιότητα της θυσίας των Ελλήνων για τη σωτηρία της δικής του πατρίδας:

«Εάν οι Ρώσοι κατόρθωσαν να προβάλλουν αντίσταση στην είσοδο της Μόσχας για να σταματήσουν και να αποτρέψουν το γερμανικό χείμαρρο, το οφείλουν στους Έλληνες, οι οποίοι καθυστέρησαν τις γερμανικές μεραρχίες, την ώρα που θα μπορούσαν να μας κάνουν να γονατίσουμε».

Κυρίες και Κύριοι,

Ο απανταχού Ελληνισμός και ιδιαίτερα εμείς στην Κύπρο σε μια πατρίδα που συνεχίζει να αποτελεί το μοναδικό διαιρεμένο κράτος – μέλος της Ενωμένης Ευρώπης, έχουμε σήμερα περισσότερο από ποτέ, την ανάγκη να διδαχθούμε από την Ιστορία μας και το παρελθόν μας. Το ιστορικό μας παρελθόν μπορεί να καθορίσει μια πιο αισιόδοξη πορεία προς το μέλλον, εάν και εφόσον αποδείξουμε την ετοιμότητά μας να αντλήσουμε από αυτό τα σωστά μηνύματα και διδάγματα.

Συνεχίζουμε, ως λαός, να βιώνουμε με την ίδια ένταση την προκλητικότητα της τουρκικής κατοχικής δύναμης, η οποία εμμένει να προκαλεί με την απάθειά της έναντι των ψηφισμάτων της Διεθνούς Κοινότητας και την περιφρόνηση που επιδεικνύει στο πλαίσιο αρχών και νόμων που διέπουν την Ενωμένη Ευρώπη, στην οποία η Τουρκία επιθυμεί να ενταχθεί ως μόνιμο μέλος.

Πέραν, όμως, από το εθνικό μας θέμα, το οποίο αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του αγώνα και των προσπαθειών μας, ο λαός μας ζει τα τελευταία χρόνια μια δύσκολη καθημερινότητα, βιώνει ένα δυσχερές οικονομικό περιβάλλον, και μια μεγάλη οικονομική κρίση.

Για να αντιμετωπίσουμε αυτή τη νέα πραγματικότητα, δεν μπορούμε παρά να επιστρέψουμε στον νομπελίστα ποιητή, τον Οδυσσέα Ελύτη, και να συνειδητοποιήσουμε, όπως και εκείνος, *«τι σημαίνει να μάχεσαι ενταγμένος σε μian ομάδα, που έχει ορισμένα ιδανικά»* και το πιο σημαντικό, να συνεχίσουμε και εμείς να μαχόμαστε γι' αυτά, προβάλλοντας το εμείς αντί του εγώ, υποστηρίζοντας το συλλογικό καλό έναντι του ατομικιστικού ωφελιμισμού και της προσωπικής ευμάρειας.

Με πνεύμα ενότητας και ομοψυχίας, προτάσσοντας την αναγκαία αλληλεγγύη και υποστήριξη προς τον συνάνθρωπό μας.

Αυτή τη δύσκολη ώρα καλούμαστε να τη ξεπεράσουμε, έχοντας στη σκέψη μας τις θυσίες που κλήθηκαν και έκαναν οι χιλιάδες των Ελλήνων και οι εκατοντάδες των Κυπρίων εθελοντών για να διασφαλίσουν την εθνική μας επιβίωση, και να επιτύχουν ένα καλύτερο αύριο όχι μόνο για τους Έλληνες αλλά για ολόκληρο τον κόσμο.